

Utbildningsförvaltningen
Lina Brage

2024-04-18

Dnr BOU 2023-780
Dnr KS 2023-784

Barn- och ungdomsnämnden

Motion (V) - Stärk barns språkutveckling i förskolan, svar

Förslag till barn- och ungdomsnämndens beslut

1. Utbildningsförvaltningens förslag tillstyrks.

Förslag till kommunstyrelsens beslut

1. Utbildningsförvaltningens förslag tillstyrks.

Förslag till kommunfullmäktiges beslut

1. Motionen avslås med hänvisning till att förskolan, liksom förskoleklassen och fritidshemmet, ska bidra till att barnen får utveckla och använda sitt modersmål men är inte skyldig att erbjuda modersmålsundervisning på samma sätt som i grundskolan.

Ärende

Björn Alling och Sofia Frithioff (V) föreslår i en motion daterad 2023-10-03 att:

- Barn- och ungdomsnämnden får i uppdrag att utreda hur ett återinförande av modersmåls lärare i förskolan kan genomföras.

Motionärerna beskriver att man vill återinföra modersmåls lärare till förskolan i Linköpings kommun. De skriver att om barnet har en god språkutveckling i sitt modersmål kan vi känna oss mer trygga med att även det svenska språket kommer att utvecklas om barnet får möta ett språkutvecklande förhållningssätt i förskolan. Läroplanen för förskolan ger i uppgift att ge barn förutsättningar att utveckla sitt modersmål. Personalen saknar dock ofta möjligheter att genomföra en sådan undervisning fullt ut om det inte finns egen personal som kan barnets modersmål. De behöver förlita sig på vårdnadshavare och digital teknik. Detsamma gäller möjligheten att kartlägga barnets språkutveckling i modersmålet.

Utbildningsförvaltningen föreslår att motionen avslås med hänvisning till att förskolan, liksom förskoleklassen och fritidshemmet, ska bidra till att barnen får utveckla och använda sitt modersmål men är inte skyldig att erbjuda modersmålsundervisning på samma sätt som i grundskolan.

Språkutvecklingsarbetet i förskolan ska vara ett dagligt inslag och en naturlig del av den pedagogiska verksamheten.

Beslutsunderlag:

Tjänsteskrivelse – Motion (V) - Stärk barns språkutveckling i förskolan, svar (april-24)

Bilaga - Motionen

Bakgrund

Mer än 30 procent av alla barn i förskoleåldern uppskattas ha ett annat modersmål än svenska. Av flera skäl är det viktigt att barnen ges möjlighet att utveckla sina språkliga färdigheter. Språket är centralt för det fortsatta lärandet i utbildning och arbete. Språklig stimulans i svenska och andra modersmål bidrar till barnets kognitiva och sociala utveckling. Forskningen betonar också att det är viktigt att personalen uppmuntrar, uppmärksammar och bekräftar barnens modersmål, för att de inte ska marginaliseras¹. Med rätt stöd och strategier från förskolepersonal, kan barnen utveckla sina språk inom ramen för förskolan. Ett av förskolans strävansmål i Lpfö 18 är att barn med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

Med 2010 års skollag förtydligades förskolans uppdrag att medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Hur förskolan ska medverka till detta är enligt förarbetena till skollagen en pedagogisk fråga för förskolan. Det kräver att personalen har en medvetenhet om sin egen roll och sitt förhållningssätt i bemötandet av barnen och barnens användning av sina språk. Förutom personalens kunskaper och förhållningssätt, är samarbete med hemmet en viktig del i arbetet. Personalen behöver också ha kunskap om barnens språkliga bakgrund och intressen för att ha möjlighet att anpassa aktiviteternas innehåll så att de blir meningsfulla för barnen. Det innebär inte att förskolepersonalen behöver kunna barnens alla modersmål. Men det är viktigt att personalen uppmärksammar och visar intresse för barnens olika språk. Detta kräver att de har kunskap och strategier för arbetet. Förskolan, liksom förskoleklassen och fritidshemmet, ska bidra till att barnen får utveckla och använda sitt modersmål men de är inte skyldiga att erbjuda modersmålsundervisning på samma sätt som i grundskolan.

Språkutvecklande arbete i Linköpings kommun

Arbetet med att stärka barns språkutveckling är ett ständigt pågående arbete i de kommunala förskolorna. Under åren 2007 och 2008 samarbetade exempelvis ett antal förskolor i Linköpings kommun med fil.dr och språkkonsult Veli Tuomela i ett projekt om "Språkutvecklande arbetssätt". Denna fortbildning har utmärkt sig genom att den lämnade ett positivt och bestående avtryck i verksamheterna.

Projektet Språkutvecklande förskola pågick under perioden april 2021 till december 2022. Syftet var att kartlägga förskolans språkutvecklande arbete med fokus på arbetet med barn som har annat modersmål än svenska.

¹ Förskolans arbete med flerspråkiga barns språkutveckling (2017) Skolinspektionen

Interkulturellt förhållningssätt och flerspråkighet var ett av de fyra identifierade teman som belysts i det sammantagna resultatet från analysen. Här såg man bland annat på hur personalen medvetet arbetade med att stödja flerspråkiga barns språkutveckling på alla barnets språk. Syftet var också att öka personalens kunskaper genom att implementera undervisningsmetoder som gynnar alla barns språkutveckling. Målet var att öka personalens medvetenhet kring sitt förhållningssätt och ge dem fler språkutvecklande verktyg. En tydlig hållning inom projektet var att insatserna skulle kunna bli varaktiga över tid och att erfarenheterna från projektet skulle kunna tas tillvara så att arbetssättet kan fortsätta även efter projektidens slut.

Projektet återrapporterades till barn- och ungdomsnämnden 2022-12-15 § 184. Förtroendefulla relationer, hög kompetens och utgångspunkt i det som sker har gett framgång. Utifrån slutobservationer och enkäter visar resultaten att kunskapen och kompetensen hos personalen har ökat och det språkutvecklande förhållningssättet finns i utbildningen och undervisningen. Personalen uttrycker att de fått en ökad medvetenhet och gemensamma strategier.

Arbete har fortsatt under 2023 med att genomföra riktade insatser, utifrån identifierade behov, för att befästa resultatet av projektet. Som stöd i detta har en logoped anställts inom förskolan. Insatserna finansieras bland annat med statsbidrag för kvalitetshöjande åtgärder i förskolan.

Modersmålsstöd i förskolan

Den 24 september 2015, §120, fattade barn- och ungdomsnämnden beslut om en förändrad organisation och inriktning av arbetet kring modersmålsstöd för barn i förskolan. Den tidigare organisationen med modersmålspedagoger togs bort från förskolan efter kritik från Skolinspektionen. Kritiken bestod i att inte tillräckligt görs för att alla barn ska få utveckla både det svenska språket och modersmålet med den dåvarande organisationen. Skolinspektionen menar att språkutvecklingsarbetet ska vara ett dagligt inslag och en naturlig del av den pedagogiska verksamheten för alla barn oavsett ålder. Modersmålsstöd av modersmålspedagoger riktade sig endast till 4-5 åringar vid ett tillfälle/vecka. Även i Skolverkets allmänna råd² betonas vikten av att det språkutvecklande arbetet sker i förskolans vardag. Ytterligare resultat från en av granskningarna av Skolinspektionen³ visar att då personalen upplever uppdraget att medverka till barnens modersmålsutveckling som en alltför svår uppgift lämnar man över uppdraget till externa modersmålstränare eller till barnens föräldrar.

² Måluppfyllelse i förskolan (2017) Skolverkets allmänna råd med kommentarer

³ Förskolans arbete med flerspråkiga barns språkutveckling (2017) Skolinspektionen

Det nya beslutet innebar organisatoriskt att tjänster som processtödjare och utvecklingsledare infördes och att en resursfördelningsmodell kopplades till antalet flerspråkiga barn per förskola. Processtödjarna riktades mot de olika öppna förskolorna och mottagningsenheten Adjunkten, och dessa processtödjare skulle ansvara för att stödja ett antal förskolor var. Utvecklingsledarna samordnade och utvecklade arbetet. I juni 2018 följdes verksamheten upp och återrapporterades till nämnden. Efter uppföljningen framkom att justeringar i organisationen kunde komma att behövas då förutsättningarna i verksamheterna ändras. Utbildningskontoret föreslog att ansvaret för beslut rörande organisationen kring modersmålsstöd skulle övergå till ansvarig skolchef (nu avdelningschef för förskola). Beslut enligt förslag togs på barn- och ungdomsnämnden den 19 februari 2019 § 4.

För att möta det behov som finns i förskolans verksamhet samt utgå från det som är var och ens ansvar enligt läroplanen behövde den tidigare organiseringen kring modersmålsstöd förändras. I januari 2022 ändrades därför organisation kring processtödjarnas uppdrag. Tidigare var uppdraget generellt och riktat till alla förskolor. Utifrån de behov som framkom behövde uppdraget bli mer specifikt. Andelen barn i förskolan behöver öka, särskilt i de socialt utsatta områdena. Med nuvarande organisation är processtödjarna en länk mellan hemmet och förskolan så att vårdnadshavare väljer att ha sina barn på förskolan. Processtödjarna är även en länk till mottagningsenheten Adjunkten med syfte att få barn att tidigt börja förskola. Processtödjarna ger också stöd till förskolor i områden där det är många med annat modersmål än svenska. Stödet ligger bland annat i att introducera barn med annat modersmål än svenska med särskilt fokus där vårdnadshavare har liten erfarenhet av svenska samhället. Stödet ska resultera i en lyckad introduktion för såväl barn som vårdnadshavare. I Skolinspektionens rapport Huvudmäns och rektorers arbete för kvalitet i undervisning på förskolor i socioekonomiskt svagare områden beskrivs att i många av de granskade förskolorna arbetar personalen för att utveckla goda relationer med vårdnadshavarna. Det handlar dels om att skapa tillit så att vårdnadshavarna känner sig trygga med att lämna sina barn på förskolan, dels om att förklara förskolans uppdrag i syfte att åstadkomma ett gott samarbete med vårdnadshavarna. Förskolan fungerar ofta som en brygga in i det svenska samhället och det relationsstärkande arbetet kan bidra till att lägga en god grund för ett gott förtroende för förskolan. Det kan även bidra till att främja integration och förebygga utanförskap mer långsiktigt.

Det framgår i Lpfö 18 att förskolan ska bidra till att barnen får utveckla och använda sitt modersmål. Det språkutvecklande arbetet ska vara ett dagligt inslag och en naturlig del av den pedagogiska verksamheten. Förskolan är dock inte skyldig att erbjuda modersmålsundervisning på samma sätt som i grundskolan. Processtödjarnas uppdrag är att stödja förskolorna utifrån behov,

bland annat genom att finnas som stöd vid introduktion av barn med annat modersmål än svenska men även för att öka andelen barn i förskolan.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget till beslut medför inga ekonomiska konsekvenser.

Kommunala mål

Maximalt lärande. Alla barn och elever utmanas utifrån sina förutsättningar för att nå så långt som möjligt i lärande och kunskapsutveckling.

Likvärdiga möjligheter. Förskola/skola är likvärdig där varje barn/elev har möjlighet att lyckas

Lust och engagemang Alla barn och elever känner sig trygga och motiverade till lärande

[Länk till kommunfullmäktiges övergripande mål](#)

Jämställdhet

Förslaget till beslut påverkar inte barn och elever olika utifrån deras könsidentitet.

Samråd

Samråd med andra förvaltningar är inte aktuellt.

Information eller förhandling enligt lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

MBL-information eller förhandling är inte påkallad.

Kommunledningsförvaltningen

Utbildningsförvaltningen

Paul Håkansson

Robert Bredberg

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen
Motionären